

ПРОБЛЕМИ ОПОДАТКУВАННЯ МАЛОГО ТА СЕРЕДЬОГО БІЗНЕСУ В УКРАЇНІ

Анотація. Розглянуто теоретичні засади, проблеми й особливості системи оподаткування малого та середнього підприємництва в Україні, визначено її переваги та недоліки в сучасних ринкових умовах. Визначена необхідність створення сприятливого податкового клімату для стимулювання покращення стану суб'єктів малого бізнесу.

Аннотация. Рассмотрены теоретические основы, проблемы и особенности системы налогообложения малого и среднего предпринимательства в Украине, определены ее преимущества и недостатки в современных рыночных условиях. Определена необходимость создания благоприятного налогового климата для стимулирования улучшения состояния субъектов малого бизнеса.

Annotation. The theoretical basis, problems and features of Ukrainian taxation system of the small and medium enterprises are considered, its advantages and disadvantages in modern market conditions are determined. The need for creating favourable tax climate to encourage the improvement of small businesses is identified.

Ключові слова: малий та середній бізнес, спрощена система оподаткування, Податковий кодекс, ринкова економіка.

Малий та середній бізнес – основа економіки сучасної держави. В основі економічної політики більшості розвинутих країн лежить необхідність створення сприятливого макроекономічного середовища для підприємств малого та середнього бізнесу будь-якої організаційної форми. Оподаткування підприємств малого та середнього бізнесу є головним чинником зовнішнього середовища, який суттєво впливає на їхню діяльність.

Значний внесок у вирішення складних проблем фінансової підтримки підприємництва в період ринкових перетворень зробили вітчизняні вчені Андрущенко В. Л., Василик О. Д., Даниленко А. І., Крисоватий А. І., Соколовська А. М., Шаблиста Л. М., Десятнюк О. М. та ін. Однак і сьогодні існує об'єктивна необхідність аналізу оподаткування сфери малого та середнього бізнесу, визначення її переваг та недоліків.

Актуальність дослідження проблем оподаткування малого та середнього бізнесу в Україні визначається провідною роллю підприємництва в економічному зростанні країни, активізації ринкової кон'юнктури, зниженні рівня безробіття, створенні суспільного продукту.

Удосконалення системи оподаткування малих підприємств України в сучасних умовах дуже важливою проблемою. Її вирішення суттєво вплине на поповнення державного бюджету, подальший розвиток підприємництва, інвестування галузей національної економіки та соціальний захист населення.

Метою статті є теоретичне обґрунтування проблем малого та середнього бізнесу й розробка практичних рекомендацій щодо їх вирішення в умовах нового податкового законодавства України.

Основними завданнями дослідження є визначення особливостей оподаткування малого та середнього бізнесу в Україні; оцінка ефективності державної політики підтримки малого бізнесу в Україні; надання конкретних рекомендацій щодо підвищення її дієвості.

Предметом дослідження є мале та середнє підприємництво в Україні, а об'єктом дослідження виступає стан його оподаткування, підтримка державою розвитку малого бізнесу та шляхи вдосконалення.

Мале та середнє підприємництво – дуже тонкий і чутливий сектор економіки, який є найвразливішим для таких несприятливих чинників, як фінансові труднощі, циклічні коливання, інфляція, податкове навантаження тощо.

Найбільшою перевагою малих та середніх підприємств порівняно із великими є те, що вони мобільніші до змін в економіці, здатні швидко реагувати на вимоги ринку та оперативно освоювати випуск нових видів продукції. Малі підприємства забезпечують більшу ефективність капіталовкладень у виробництво як за обсягом коштів, так і за терміном їх віддачі та серед усіх суб'єктів господарювання мають найнижчі інвестиційні потреби [1].

Проте існує багато чинників, які не дають змоги ефективно працювати і розвиватися малому та середньому бізнесу, серед них:

- недостатність фінансових ресурсів;
- труднощі з придбанням необхідного обладнання, виробничих площ;
- вузьке коло постачальників сировини, матеріалів, комплектуючих;
- недостатній розвиток ринку збуту продукції;
- недосконала податкова політика.

Аналіз стану і проблем розвитку малого та середнього підприємництва в Україні вказує на те, що подальший розвиток ситуації без активного та позитивного втручання держави може призвести до згорання цього сектору економіки. Через це й виникає необхідність ефективної державної політики підтримки малого та середнього підприємництва [2].

Стрімке зниження темпів приросту суб'єктів малого бізнесу й уповільнене нарощування критичної маси підприємницького сектору свідчить про неповне використання державою стимулювальної функції оподаткування. Це

були зроблені кроки до регулювання підприємницької діяльності за допомогою оподаткування, але цього недостатньо. Пріоритетним науковим завданням є створення раціональної системи оподаткування суб'єктів малого бізнесу з урахування особливостей розвитку економіки України [3].

Податкова система України є однією з найгірших у світі – непрозора, з дуже неефективним адмініструванням та великою часткою корупційних схем. Як підтверджують міжнародні експерти, серед 183 держав, які були досліджені за такими показниками, податкова система України має антирейтинг за номером 181.

Згідно з рейтингом Світового банку та компанії PricewaterhouseCoopers, за підсумками 2011 року Україна посіла перше місце у світі за кількістю сплачуваних податків. Світовий банк підрахував, що український бізнес у тій чи іншій формі виплачує 135 різних податків. Це абсолютний світовий рекорд. При цьому в європейських країнах кількість податків не перевищує 10.

Щоправда, вітчизняні податкові експерти, які вивчили методологію розрахунків рейтингу Світового банку, виявили безліч застарілих даних і неточностей у розрахунках. За даними вітчизняної податкової служби, кількість податків торік зменшилася майже наполовину, порівняно з 2010 роком. Загальнодержавних поменшало на третину, замість 29 – всього 19, а місцевих залишилося всього чотири замість 14. Більше того, всього за рік удвічі зменшилася й кількість відрахувань, які платить середньостатистичне українське підприємство. Раніше їх було понад 120, тепер же, разом із соціальними виплатами, – всього 71 на рік [4].

Надмірний податковий тиск є одним із негативних чинників, бо примушує підприємців переходити в тіньову економіку, тобто приховувати результати своєї діяльності.

У межах податкової реформи необхідно здійснити такі заходи:

систематизувати нормативно-правову базу щодо чинної системи оподаткування доходів суб'єктів малого та середнього підприємництва;

усунути недоліки спрощеної системи оподаткування, тобто потрібно відмінити сплату певних податків та зборів;

вирішити проблеми, пов'язані з нерівномірністю розподілу та надмірністю податкового навантаження на підприємницьку діяльність;

переймати позитивний досвід країн ЄС, пов'язаний із "м'якою" підтримкою малого підприємництва у формі консультативних послуг, поєднаних із загальним зниженням податкового тиску у формі податкових пільг [5].

Отже, справедлива податкова політика, надійність законодавчої бази та ефективна діяльність виконавчих органів влади повинні в кінцевому результаті розбудувати економіку України і розширювати можливості її інтеграції до Європейського Союзу, використовуючи малий та середній бізнес як важіль цієї розбудови.

Система оподаткування суб'єктів малого бізнесу має сприяти розвитку економічної системи в цілому, тобто забезпечувати створення оптимальних сум податкових надходжень до різних рівнів сектору загального державного управління для забезпечення виконання ним відповідних функцій і водночас не зменшувати стимулів для отримання суб'єктом малого бізнесу високих доходів. Для досягнення цієї мети необхідно розробити сприятливий податковий клімат як для поповнення державної скарбниці, так і для стимулювання нарощування та покращення стану суб'єктів малого бізнесу.

Наук. керівн. Часовнікова Ю. С.

Література: 1. Кредісов В. А. Підприємництво – вирішальний фактор розвитку країн з перехідною економікою / В. А. Кредісов. – К. : Знання України, 2003. – 327 с. – С. 28. 2. Фетисов А. Будуть брати. Перші підсумки застосування Податкового кодексу [Електронний ресурс] / А. Фетисов. – Режим доступу : <http://bank-ua.com/article/1062/>. 3. Супруненко С. А. Податкове планування на підприємствах малого та середнього бізнесу / С. А. Супруненко // Актуальні проблеми економіки. – 2010. – № 4(94). – С. 135–143. 4. Лук'янчук С. Податковий кодекс: хроніка мутацій [Електронний ресурс] / С. Лук'янчук. – Режим доступу : <http://polit.ua/articles/2010/12/10/nk.html>. 5. Лавренчук Е. О. Обличчям до малого бізнесу / Е. О. Лавренчук // Дзеркало тижня. Україна. – 2012. – № 10. – С. 32–33.